

Uitgave 3 2020

Vereniging voor natuur- en milieueducatie

De Kroetwusj

Colofon

DE KROETWUSJ

Wordt uitgegeven door het IVN Elsloo en is bestemd voor leden en donateurs. Dit verenigingsblad verschijnt 4 x per jaar en wordt samengesteld door Nel de Geus en Margriet Roberts.

Uw inbreng kan worden gezonden naar Stationsstraat 188, 6181 AM Elsloo; nelladegeus@gmail.com; en margriet.roberts49@gmail.com

Bestuurssamenstelling:

Voorzitter: Remi Diris
Secretaris: Frans Stassen
Penningmeester: Martin Meulenberg
Bestuurslid: John den Braber
Plv. voorzitter: Chris Wolthuis Plv. secretaris: Harrie Lemmens
Secretariaat: Postbus 575, 6180 AB Elsloo
Tel. 046 – 437 2744
Website: www.ivn/afdeling/ivn-elsloo
Beheer: Henk Jacobs
FaceBook: "IVN Elsloo"
Beheer: Angélique Diris

Werkgroepen:

Botanische tuin: Wiel Lemmerling
Vogelwerkgroep: Bert Heijnen
Wg. excursies: Hub de Rooy
Wg. dia-avonden: Chris Wolthuis / Martin Meulenberg
Wg. dassen: Remi Diris
Wg jeugd: Wendy Dassen

Uitgifte

De volgende Kroetwusj wordt uitgegeven in december 2020
Kopij inleveren voor 15 november 2020
Redactie en vormgeving: Nel de Geus; Margriet Roberts

Verantwoording:

De redactie is niet aansprakelijk voor de inhoud van ingezonden artikelen en brieven. De redactie heeft het recht om ingezonden stukken niet te plaatsen. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden teksten aan te passen met als doel de leesbaarheid te vergroten. Een volledige verantwoording is te verkrijgen bij de redactie.

Foto's van de schrijvers indien niet anders vermeld

Foto cover: Pierre Reubsaet:

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Van de redactie	4
Van de bestuurstafel	5
Wandeling dassenwerkgroep	8
Stand van zaken botanische tuin	10
Waterklaar	18
Engelwortel	19
Veldwerk	23
Dia-avonden 2020-2021	28
Aankondiging opruimactie Maas	32
Waarnemingen	33
Geschiedenis van de kroetwusj	38
Jaarprogramma Excursiewerkgroep	41
Jaarprogramma Vogelwerkgroep de Wouw	42
Rectificatie	42
Voor het geval dat.....	43

Van de redactie

Corona-perikelen

De redactie heeft gehoor gegeven aan de oproep van de regering en ook van de voorzitter van IVN-Elsloo om tijdens deze periode geen bijeenkomsten te houden. Normaliter voert de redactie veel overleg en dat kan niet altijd buiten op 1,5 meter afstand, met laptop op schoot. Daarom is deze Kroetwusj, evenals de vorige, geheel digitaal tot stand gekomen.

De redactie dankt iedereen die een bijdrage heeft geleverd, met informatie, een verslag van een wandeling, al of niet met foto's. Het is dankzij ieders medewerking weer een mooi nummer geworden!

Attentie!!

De redactie vraagt de schrijvers om artikelen in te sturen als Word-document. Dit spaart veel onnodig werk om de tekst om te zetten. Eigen foto's graag apart bijvoegen, liefst voorzien van een naam, b.v. daslook of heikikker.

Gebruik geen foto's van internet! Het IVN loopt anders het risico een flinke boete te krijgen.

Bedankt voor uw medewerking.

Foto: Nel de Geus

Van de bestuurstafel

Remi Diris (voorzitter)

Nou, dit wordt nu eens een bijzondere ‘van de bestuurs-tafel’. Reden: er heeft al een tijdje geen fysieke be-stuursvergadering meer plaatsgevonden. Al het overleg ging per e-mail of via afspraken met kleine groepjes die zich voornamelijk in de openlucht afspeelden: bij het IVN-gebouw of gewoon bij mij thuis. Waarbij natuurlijk telkens de Corona-maatregelen in acht werden geno-men; wij zijn namelijk nog steeds van mening dat de richtlijnen er met een goede reden zijn gekomen en dat deze nageleefd dienen te worden.

Wist u dat onze club heel erg bij de tijd is? De meesten kennen wel onze IVN-site (www.ivn.nl/afdeling/elsloo) of onze eigen IVN-Elsloo Facebook-pagina.

Maar daarnaast hebben wij de afgelopen jaren een ste-vige automatiserings-slag gemaakt, wat ons het leven enorm vergemakkelijkt. Er zijn op dit moment 3 databa-ses in gebruik ten behoeve van de volgende registra-ties:

- * bomen in het landschapspark Elsloo (Parkcommissie)
- * dassenlocaties, faunatunnels, rasters, ... (dassen-werkgroep)
- * nestkastjes (vogelwerkgroep)

Ons eigen lid en programmeur van dit alles (Paul Mar-tens) is momenteel, met instemming en op verzoek van het volledige bestuur, bezig voor IVN Elsloo een eigen webhosting, .nl domein, en meer van dit soort moeilijke dingen te regelen. Reden: momenteel delen wij onze databases met andere bedrijven, maar deze stap geeft ons volledige onafhankelijkheid en zeggenschap over

onze eigen programmatuur en data. En dat tegen een bijzonder schappelijke prijs, dat moet worden gezegd.

Het fijne van onze databases is dat deze in de 'cloud' zitten. Dat betekent dat iedereen die hieraan zou willen werken, dat gewoon van thuis uit kan doen. En is het moeilijk? Nou, helemaal niet, want Paul bouwt de schermen en functionaliteit precies volgens onze eigen wensen. Zo kan bijvoorbeeld bij elke dassenlocatie elk jaar een nieuwe aantekening worden toegevoegd met de bevindingen van die plek van dat jaar. Sinds kort heeft Paul hier op ons verzoek iets nieuws aan toegevoegd: we kunnen nu zelfs een url van YouTube bijvoegen, zodat we bij elke burcht onze eigen gemaakte dassenfilmpjes kunnen toevoegen, hoe gek kun je het maken!

Een jaarlijks heel belangrijke activiteit is de Algemene Leden Vergadering (ALV). Deze vergadering geeft telkens een overzicht van hoe onze club er precies voorstaat. Financieel verslag, bijzondere prestaties, wederwaardigheden van de diverse werkgroepen, wisselingen van de wacht en eenieder krijgt de gelegenheid persoonlijke meningen te geven. De komende weken zal er nagedacht gaan worden hoe we de ALV dit jaar vorm gaan geven, u wordt daar ruim op tijd persoonlijk over ingelicht. Lastig hierbij is de heropleving van het Corona-virus de afgelopen weken. We hadden gehoopt dat het virus tijdens de zomerperiode zou verminderen of zelfs verdwijnen, maar het tegendeel is het geval. We zullen dit meenemen in onze overwegingen.

De tuinwerkgroep is op stoom gekomen. De botanische tuin ligt er werkelijk *pico bello* bij. Regelmatig vinden er

vergaderingen plaats op de woensdagochtend, in de open lucht. En laat dit nou nog eens supergezellig zijn, ook. Mooi om te vermelden: er hebben zich 3 nieuwe actieve leden voor de tuinwerkgroep gemeld.

De tuin 22 maart 2017 Foto: Nel de Geus

De dassenwerkgroep heeft een uitstapje gemaakt naar de bossen achter Moorveld. Daar was een zeer grote (voor ons nog onbekende) dassenburcht aangetroffen. Deze moest natuurlijk onderzocht gaan worden. Zodra de GPS-coördinaten zijn genomen van deze plek, zal ook deze locatie aan de dassendatabase toegevoegd worden.

Voor de rest is het lekker rustig. Naast Corona speelt ook de zomerperiode hierin een grote rol en zijn het so-wieso rustige weken voor onze club; het is 'proemietied'. En ook dat is wel eens lekker, eventjes geen grote verplichtingen, heerlijk.

Ik hoop dat u ondanks Corona en de hevige hitte van de afgelopen weken, toch van een bijzonder mooie zomer mag genieten!

Op zoek naar de das

Henk Jacobs

Het bloed kruipt waar het niet laten kan, de dassenwerkgroep moet erop uit; de paden op, de wei in. We zijn sinds februari niet meer bij elkaar geweest, Corona reed ons in de wielen, maar sinds 1 juli mag het weer. Een verlossende mail van onze voortrekker Remi komt als geroepen. Steeds weer een dassengebied waar we niet veel komen, in dit geval bij Moorveld. Het ligt wel een eindje buiten de gemeentegrens maar als dassenwerkgroep hebben we dit gebied geadopteerd. Staatsbosbeheer is blij dat wij er een oogje in het zeil houden. De das is tot slot van rekening een beschermde diersoort.

De werkgroep duikt het bos in!

We verzamelen ons bij de kerk van Moorveld; negen mannen en vrouw sterk. Jo heeft samen met Ben in het voorjaar een nieuwe dassenburcht ontdekt en we gaan daar een kijkje nemen. In ganzenpas trekken we naar de bosrand bij het hondenterrein. Verderop duiken we het bos in, letterlijk. We hebben als werkgroep een ont-heffing van SBB om 'buiten de paden' te treden, op voorzichtige manier om het wild niet te verstoren. We volgen een dassenwissel, dalen af in de helling ons vasthoudend aan bomen en de hakken in het zand om niet onderuit te gaan. Het wilde zwijn komt hier ook, veel woel-sporen, en een modderpoel om te re-laxen. Onderin het dal staan we plotseling te midden van een vijftal flinke dassentunnels, met vers uitgewor-pen zand.

Dit is hemel op aarde voor de dassen-liefhebbers, maar vooral ook voor de das, veilig ver weg van de wandelpa-den, een vocht-ige bosbodem vol met pieren en meer lekkers. Een latrine - poepkuiltje - vlakbij toont het favoriete sei-zoensvoed-sel van de das, kersen.

Er zijn nog meer sporen van de das, een plukje haren in de prikkeldraad waar een wissel het weiland ingaat, en pootafdrukken in het losse zand. De tijd vliegt voorbij, we hebben weer veel gezien en vooral van elkaar geleerd. Een mooie wandeling, Ben en Jo bedankt en tot een volgende keer.

Botanische tuin nadert zijn hernieuwing

Chris Wolthuis

De onderhanden genomen renovatie van onze tuin is bijna voltooid. Wij kunnen rustig zeggen dat de nieuwe aanleg van de IVN-Botanische tuin, een heem-/kruidentuin met 23 themaperken en een aantal milieuperken, bijna afgerond is. Heel belangrijk is dat de essentie, datgene wat bepalend was bij de aanleg van de tuin 50 jaar geleden, niet is aangetaast. Het ontwerp van de IVN tuin en de kernzaken, die uit de jaren 70 dateren, werden uitgevoerd door vrijwilligers van IVN Elsloo onder leiding van de ontwerper Pierre Habets. Het schitterende resultaat van de aanleg, gelegen aan de rand van het Hellingbos en de Slakbeek, gebeurde met veel medewerking van de toenmalige gemeente Elsloo. Ondanks dat bij de aanleg de benaming Botanische tuin in het geheel niet aan de orde was, werden de basisuitgangspunten voor een dergelijke tuin toen gelegd. Voor de aanleg van de tuin werd namelijk veel informatie opgevraagd bij KEW Gardens

in Londen, een internationaal botanische onderzoeks- en onderwijsinstelling. Enige jaren later werd IVN Elsloo door KEW Gardens uitgenodigd om zich bij hen aan te sluiten en werd de naamaanduiding Botanische tuin verkregen. Dit houdt in: het aanwezig zijn van een plantencollectie die onderhouden wordt door een tuinwerkgroep ten behoeve van het verkrijgen van kennis van de aanwezige planten, het verkrijgen en in stand houden van zeldzame of weinig voorkomende planten, het deelnemen aan een programma betreffende een wereldomvattende uitwisseling van zaden en het creëren van educatieve doeleinden voor (basis)scholen en het openstellen voor publiek. Nu de voor de hand liggende vraag m.b.t. de noodzaak: waarom ging de tuin op de schop voor deze enorme vernieuwing en werd besloten tot deze facelift?

De directe aanleiding voor de renovatie was de verwoestende vraatzucht van de buxusmot, die in een korte periode de buxushaagjes langs de perken, totaal ruïneerde.

Nadat de tuinwerkgroep een proef had gedaan met de aanleg van een 100 meter lange proefhaag bestaande uit de Japanse ilex, werd het kasteelpark van Elsloo inclusief de tuin door de gemeente Stein verkocht aan Stichting Het Limburgs Landschap. In diezelfde periode kwam de tuinwerkgroep tot de conclusie dat de ilex, het alternatief voor de buxus, te veel onderhoud zou vergen en werd er met cortenstaalplaat geëxperimenteerd om een afscheiding tussen de perken en de paden te maken. Een kostbare oplossing die uiteindelijk ook geen doorgang vond.

Het Limburgs Landschap kwam en overzag de situatie en stelde voor een deskundige in te schakelen om het probleem op te lossen en een algemeen advies te geven voor de toekomst van de tuin. Dit werd misschien ten eerste door de totale grootte van de tuin ingegeven en ten tweede moeten we ook de aantekening maken dat een deel van de tuin, gelegen voorbij de milieuperken, heide en krijt, tot aan de achterzijde van de tuin, aan een grote onderhoudsbeurt toe was. Dit mede veroorzaakt door het zeer bewerkelijke onderhoud, noodzakelijk in dat deel van de tuin en het wegvallen van een vaste mankracht die ook op doordeweekse dagen openingstijden voor bezoekers aanhield.

Hanneke Schreiber uit Vijlen werd door het Limburgs Landschap aangetrokken. Een deskundige op het vakgebied, “grensvlak van natuur en cultuur”. Zij adviseert en schrijft over tuinen, groen en botanie. Ook houdt zij zich bezig met onderzoek en het beheer van plantencollecties. Een welkome vraagbaak voor IVN zoals later zou blijken.

Na een aantal besprekingen kwam Hanneke Schreiber met een nieuw ontwerp en presenteerde zij deze aan de hand van een diaserie. Hierin belichtte zij het verleden en heden van de tuin en gaf een toelichting op haar nieuwe ontwerp en indeling betreffende de totale tuinoppervlakte.

De nieuwe indeling hield in; een plantentuin met daarin plaats voor de thema- en milieuperken en voor een niet onbelangrijk deel van de totale oppervlakte van 0,9 ha, de aanplant van een arboretum. Een arboretum is een verzameling van bijzondere bomen die je niet dagelijks in bos of langs wegen kunt vinden. Nadat overeenstemming over het nieuwe ontwerp was bereikt, werden de werkzaamheden verdeeld waarbij een groot aantal taken aan de

tuinwerkgroep werd toebedeeld. Een hoveniersbedrijf kreeg opdracht het arboretum en de infrastructuur, zoals paden, voorbereidende werkzaamheden en andere voorzieningen, te realiseren. Alle planten van het themagedeelte moesten door de werkgroep naar een “depot” overgebracht worden. Daarna werd de oppervlakte van het themagedeelte in zeven nieuwe velden opgedeeld die weer onderverdeeld werden in vakken, zodanig dat alle themaperken weliswaar in een andere vorm, terug te vinden zijn. De grote velden zijn afgezet met gebakken Waalse stenen en de perken zijn gescheiden door stapstenen. De paden tussen de zeven grote velden zijn, evenals in het arboretum, verhard en rolstoel-vriendelijk. De problemen met de buxushaagjes waren na deze, door de aannemer uitgevoerde, werkzaamheden opgelost. De tuinwerkgroep kon wederom de mouwen opstropen. Taken werden binnen de werkgroep opnieuw verdeeld. Planten vanuit het voornoemde “depot” weer in de perken geplant, althans wat er na de winterperiode nog stond en in het voorjaar weer te voorschijn was gekomen. Een lijst met ontbrekende planten werd opgesteld.

Natuurlijk moeten alle medicinale-, boze krachten verdrijvende-, heilzame-, keuken-, gerief- en natuurlijk de kroetwusplanten weer in de tuin aanwezig zijn als de opening plaatsvindt in mei 2021. Misschien lukt het ook wel om de planten die moeilijk te krijgen zijn en zeldzame exemplaren waar bezoekers voor op de knieën gaan om er aan te ruiken, te voelen of te fotograferen, straks in de perken terug te laten vinden. Met behulp van het zaaduitwisselingsprogramma tussen botanische tuinen zijn een groot aantal zaden ontvangen, uitgezaaid, verspeend en de plantjes zijn voor een deel in de perken geplant. Maar er zijn nog open plekken die hopelijk zo vlug mogelijk worden opgevuld. De perken, voor zover ze beplant zijn, worden inmiddels weer goed onderhouden en het ziet er al goed uit. Iedereen kan zien dat het een zeer goed ontwerp is en de vernieuwing, als alles klaar is, beslist geen achteruitgang betekent. De tuinwerkgroep gaat gestaag door met werkzaamheden in het deel van de tuin dat nu door IVN wordt beheerd en het blijft continu zoeken

naar moeilijk verkrijgbare planten. Het arboretum is geheel voor rekening van Het Limburgs Landschap. Komende wintermaanden rest nog de aanpassing van de tuingids en daarna het goed ordenen en opbergen van de tuindocumentatie. Het is nog even wachten op het najaar, als het Limburgs Landschap de nog resterende bomen aanplant in het arboretum. Ook zal het Limburgs Landschap het geheel nog met tuinmeubilair verfraaien, onder anderen met een zitje en/of prieeltje.

De opening was oorspronkelijk gepland afgelopen mei, gelijktijdig met het vieren van de jubilea, dat het 60 jaar geleden was dat het Kasteelpark opengesteld werd voor de bevolking van Elsloo en het 50 jarige bestaan van de IVN tuin. Door de coronacrisis is dit alles een jaar uitgesteld en is nu gepland op 30 mei a.s.

Voor de tuin en bijbehorende arboretum was deze uitstel eigenlijk geen probleem want de werkzaamheden waren, zoals bovenstaand wel duidelijk is geworden, niet klaar.

Officieus gaat de tuin, zoals gebruikelijk, hopelijk weer open voor het publiek op de eerste zondag in mei a.s. De tuin is altijd beschouwd als een unicum qua opzet met een in perken opgedeeld themagedeelte waarin kruiden en onheil weerende planten te vinden zijn, als wel planten die in het "Elsloose" door de Bandkeramiekers 6000 jaar voor onze jaartelling gebruikt werden. Het geheel, het themagedeelte aangevuld met de milieuperken zoals heide, moeras, rots, vijver en krijtminnende planten in combinatie met het nieuwe arboretum zal ook in de toekomst een bezoek waard zijn.

De buxushaagjes zijn verdwenen, de perken zijn op een andere wijze afgebakend, een arboretum is in aanleg, tuinmeubilair wordt nog gerealiseerd, maar na de facelift geeft ook het nieuwe ontwerp weer een zelfde unieke sfeer en bezienswaardigheid als voorheen.

Een facelift waarbij wij kunnen stellen dat een bezoeker die twee jaar geleden een bezoek aan onze tuin heeft gebracht zich straks na de heropening in een andere tuin waant.

Foto's bij dit artikel: Chris Wolthuis

Enkele foto's van de oude situatie

Foto's Nel de Geus

Een impressie van de tuin, situatie 21 juli 2020

Een zeldzame boompalm

Foto's: Nel de Geus

Elke druppel telt

Perioden van droogte komen steeds vaker voor en als het regent kan het er soms heftig aan toe gaan. Klimaatverandering wordt in onze eigen omgeving steeds meer zichtbaar. Gele velden, droge sloten, minder kevers en eendagsvliegjes, dalende grondwaterstanden. De urgentie om hier actie op te ondernemen neemt toe. Naast water besparen is het hard nodig om het regenwater dat er valt vast te houden voor droge periodes. Wist je dat van een dak van 28 m² jaarlijks gemiddeld 23.800 liter water stroomt? Dat verdwijnt meestal zo via het riool en dat moet anders.

Door regenwater in je tuin te houden en terug te geven aan de bodem voorkom je verdroging en hoef je minder te sproeien. Dat spaart ook nog eens geld. Dit kan bijvoorbeeld door steen te vervangen door groen of door tegels welke waterdoorlatend zijn. Je kan water opvangen in een regenton of regenschutting en in een vijver. Maar je kan ook ondergronds water in infiltratiekragen opvangen.

Misschien is het dak van je huis of garage wel geschikt voor sedumbedekking, dat is ook nog eens lekker koel tijdens warme zomerdagen en ziet er mooi uit. Een goed alternatief voor een lelijke energie slurpende airco.

Kleine stappen grote winst en het hoeft helemaal niet moeilijk te zijn. Door een subsidieregeling zijn de kosten vaak ook nog eens minimaal.

Op www.waterklaar.nl vind je inspiratie en tips wat je zelf allemaal kan doen. De Limburgse gemeentes stellen een subsidie beschikbaar voor het vasthouden en infiltreren van regenwater. De regeling van jouw gemeente is ook via de website van Waterklaar te vinden.

Grote Engelwortel – Angelica Archangelica

Remi Diris

Uit mijn nog te verschijnen dichtbundel: "O, mijn schoon Elsloo":

*Rotsen, afgronden, mist en vuur,
apocalyptische chaos.*

*Lichtpuntjes van
engelwortel, lupine, berkenbos.*

Tijdens de zomer heb ik, na een zeer strenge Corona-controlle bij aankomst op het vliegveld te Kevlavik, een weekje mogen hiken in IJsland. Eindeloze wandelingen over sneeuw- en rotsvlaktes, troosteloze of juist enorm levendige berghellingen, het op haast blote voeten doorkruisen van rivieren van zeer koud gletsjerwater, slapen tussen besneeuwde bergen in een klein tentje op een rotsbodem, de touwen van de tent vastgebonden aan pure brokken obsidiaan, al je eten uit groene zakjes klaarmaken op een klein brandertje, je drinken steriliseren alvorens te drinken. Geweldig!

Ik kan u vertellen, wat is dit een prachtig en bijzonder land. Enkele weetjes die ik u niet wil onthouden:

Maar iets van 365.000 inwoners, waarvan een groot deel woont in Reykjavik.

Reykjavik is de enige echte stad van IJsland, voor de rest enkel dorpjes.

80% van dit land is onbewoond c.q. onbewoonbaar.

Reykjavik betekent: 'mistige baai'. Eerste mensen op IJsland, rond 1250, troffen deze streek aan in een constante mist, vandaar die naam. Tsja, die vermaledijde 'eerste indruk'.

In het gedicht wordt verwezen naar een berkenbos. Echter, tot voor kort kende IJsland geen bos. Hoe kon het zo ver komen? Nou, toen de eerste mensen naar dit land toekwamen, troffen ze een eiland aan dat over alle lagere gedeeltes wel degelijk compleet was bebost. Men kapte echter massaal de bomen voor de scheepvaart en behuizing. Toen de erosie vervolgens keihard toesloeg, kregen nieuwe bomen (die er vanwege de kou ook nog eens enorm lang over doen om te wortelen of te groeien) gewoonweg geen kans meer. Zonder toenmalige hulp van Noorwegen had dit volk zich zelf

opgesloten op dit eiland. Klinkt een beetje als Paaseiland, daar heeft zich ooit hetzelfde afgespeeld. Het goede nieuws: de huidige regering legt steeds meer bossen aan en dat lijkt te lukken. Gelukkig maar. Tijdens mijn rondreis viel één ding op: je ziet werkelijk overal de paarse lupine. Ongeveer 50 jaar geleden door iemand meegenomen en tegenwoordig ongelofelijk overheersend, een helemaal losgeslagen exoot, je ziet ze werkelijk overal. De helft van de bevolking is er blij mee, de andere helft wil er dolgraag van af = hele uitdaging. Op plekken waar geen lupine groeit (beter gezegd, kán groeien), groeit mos. Maar op plaatsen waar het klimaat het toestaat, daar tref je meer algemene kruiden aan als paardenbloem, boterbloem en – heel bijzonder – de grote engelwortel.

Toen ik deze plant zag, riep ik enthousiast: wat een mooie engelwortel. Nee hoor, zo dimde mij onze begeleider: dit is met een app gecontroleerd, dit is de berenklaauw. Ik ben er verder niet meer over in discussie gegaan, de man was bijzonder stellig. Natuurlijk heb ik bij thuiskomst de foto's nagepluisd op het internet en de uitslag is éénduidig: toch engelwortel. Ik had een aardig berichtje ge-appt naar mijn begeleider, maar het antwoord was heel kort: de app zegt dat het berenklaauw is. Groot onderscheid tussen de 'gewone berenklaauw' (*Heracleum sphondylium*) en de engelwortel is toch echt wel de behoorlijk afwijkende en kenmerkende bloem. De berenklaauw kent grote witte bloemschermen, en alhoewel ook de engelwortel lid is van de schermbloemenfamilie, heeft ze een gelig-groene, mierzoet ruikende bloem, maar nu helemaal in bolvorm! Werkelijk prachtig, zie de symmetrische vormen:

We treffen de engelwortel in het wild voornamelijk aan op behoorlijk natte grond, denk aan rivieroever. De soort leeft 2 tot 4 jaar, heeft een dikke wortel, zeer dikke stengels, wordt tot 2,5 meter hoog, en sterft zodra ze zaad heeft voortgebracht.

De reusachtige bladeren zijn wel herkenbaar c.q. te verwarren met die van de berenklaau: grote bladeren die verdeeld zijn in eironde, 3 tot 8 cm grote blaadjes. Bij de engelwortel zie je zakvormig opgeblazen schachten aan de stengels. Daarin verzamelt zich regenwater, waar veel insecten op afkomen.

Je zou het niet verwachten, maar deze plant is eetbaar. Dat wist ik wel van onze eigen gewone berenklaau, maar van zo'n ruig uitzijende plant zou je dat niet verwachten. Zo kun je bijvoorbeeld van de jonge scheuten en bladeren een heerlijke salade maken.

En nu? Nu moet ik gaan loslaten. En accepteren dat in IJsland hele volksstammen aangeleerd krijgen dat bijgaande foto's iets anders zijn dan ze werkelijk zijn.

Veldwerk

Pierre Reubsæet

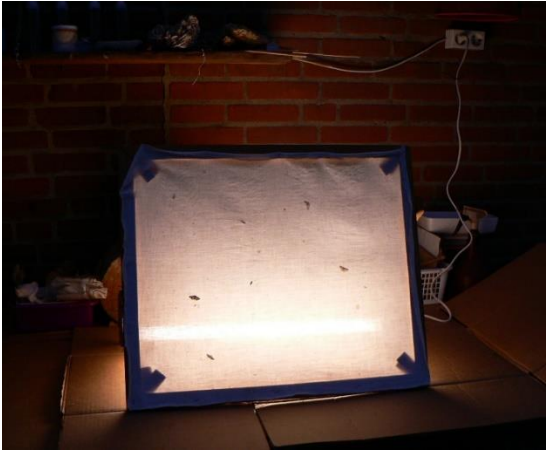
Een van de definities van veldwerk is "het verzamelen van gegevens d.m.v. foto's en bestudering van bepaalde onderwerpen in hun natuurlijke omgeving".

In mijn geval ga ik voor de vlinders en insecten.

Om bepaalde insecten te determineren moet je 's morgens vroeg in het veld zijn en er soms behoorlijk wat tijd aan spenderen.

Je moet dan gaan zoeken naar dagvlinders of insecten die zich gaan opwarmen in de eerste zonnestralen. De ene keer zie je meteen iets en de andere keer loop je een uur en heb je bij wijze van spreken nog geen vlieg gezien. En dan plots kan het zijn dat je een vlieg ziet die net gevangen is door een muurspin. De vlieg was nog bezig om te proberen los te komen maar de omklemming was zo stevig dat de spin met gemak haar gif in de vlieg kon spuiten. Het gif lost de vlieg van binnen op en deze wordt dan leeg gezogen.

Nu fotografeer ik niet alles want dan loopt het een beetje uit de hand; het kijken hoe de dieren zich gedragen is ook interessant en leerzaam. Voor nachtvlin- ders moet je weer een stuk

van je nachtrust opofferen. Ikzelf doe de telling gewoon bij mij in de tuin op een klein laken. En de tijden dat ik het licht aan heb kan ook wel verschillen; de meeste nachtvlin- ders beginnen zo rond middernacht te vliegen. Meestal gaat om 22.00 uur de lamp aan en 's morgens rond 04.00 uur ga ik dan kijken en fotograferen wat er op het laken, de muur en in de eierbakken zit.

Bonte dennenschildwants

Ik heb in de periode van 19 mei tot 31 juli liefst 53 verschillende nachtvlinders kunnen fotograferen. Daarbij zaten 3 zeldzame n.l. het bont halmuiltje, de gepluimde snuituil en de gevlamde rietuil. Ze staan alle 3 op de Rode Lijst en de gevlamde rietuil zelfs als bedreigde soort..

Bont halmuiltje

Gepluimde snuituil

Gevlamde rietuil

In de coronatijd heb ik dan ook nog de *corona-vlinder* kunnen fotograferen. Hoe raar kan het lopen...

Als je dan later in de morgen in het veld bent zie je de vlinders en insecten bezig: rondvliegen, eten en darteren. Dan kun je ze in hun habitat bekijken en fotograferen, niet makkelijk maar wel mooi om te doen.

ik vond nog een bonte dennenschildwants in de tuin. Hij is nog zeldzaam in Nederland maar de verwachting is dat ze zich langzaam maar zeker gaan uitbreiden richting noorden.

In deze voor vele mensen moeilijke tijd is het toch belangrijk dat we blijven genieten van alle moois om ons heen en het is mogelijk, met inachtneming van de geldende regels, dit samen te kunnen doen.

Dialezingen en dagwandeling in het winterseizoen 2020 – 2021

Chris Wolthuis, Martin Meulenberg

In oktober start IVN Elsloo met een nieuwe serie van zes dialezingen in het Maaslandcentrum. Alle lezingen zijn op de eerste maandagavond van oktober t/m maart, aanvang 20.00 uur, entree gratis voor leden, donateurs en niet leden.

Voor het komende seizoen staan wij natuurlijk voor een groot dilemma om dialezingen te geven. De huidige richtlijnen van het RIVM laten dat op het moment van schrijven wel toe maar het risico op besmetting is natuurlijk niet weg te denken.

Het Maaslandcentrum is goed ingericht door de beheerder voor het ontvangen van een groot aantal bezoekers. De situatie met de coronacrisis is nu niet te overzien als de presentaties worden gegeven. Vandaar dat de lezingen onder de volgende condities zijn vastgelegd. De zaal in het Maaslandcentrum is, met de uitbater Henri Mak, voor het komende seizoen vastgelegd maar met de afspraak dat de presentatie(s) te annuleren zijn i.v.m. de coronacrisis als wij vanuit IVN gezien dat noodzakelijk vinden. Alle presentaties zijn gereserveerd met de uitdrukkelijke afspraak dat de presentatoren naar eigen denken kunnen afzeggen, als men het risico te groot vindt en dat geldt wederzijds, dus ook voor IVN Elsloo.

Maandag 5 oktober 2020

Na het succes van het vorige seizoen starten wij onze eerste lezing weer in samenwerking met DOP Elsloo en het Streekmuseum. De lezing, wederom door Guus Peeters gepresenteerd, heeft als onderwerp: “De

Maasvaart, de gouden eeuw van de Maaskant”. Een boeiende lezing over de handel gedreven door Jan Conincx die in 1587 vanuit Elsloo startte met het vervoer van diverse grondstoffen, oliën, stokvis, haring, etc. maar ook vanuit Luik een handel in Naamse hardsteen wist op te zetten met een verkoopkantoor in Dordrecht. Van hieruit werd de Naamse steen ook naar andere Hollandse steden verkocht en vervoerd. Veel in Elsloo herinnert nog aan deze glorie tijd, hetgeen zeker heeft bijgedragen aan de nominatie mooiste dorp van Nederland. Zelfs in Dordrecht zijn sporen van de Maasvaart uit die tijd te vinden.

Maandag 2 november 2020

Een lezing met als onderwerp “Vogels”, gepresenteerd door René Pirson en Henny Kloosterboer, uit Maastricht. Zij ontvingen in 2017 de eervolle Tineke de Jongpenning van het IVN voor vrijwilligers die zich op bijzondere wijze sterk hebben gemaakt **voor natuureducatie en duurzaamheid**. In deze lezing laten zij de aanwezigen kennis maken met allerlei aspecten van het vogellevens, zoals zang, balts, broeden en vogeltrek. Ook wordt aandacht besteed aan herkenning van vogels door hun uiterlijk en zang. Vogels die in verschillende biotopen voorkomen zullen aan bod komen.

Maandag 7 december 2020

Presentatoren Guus en Martina Reinartz uit Schaesberg. Een multi-vision-show met als onderwerp de prachtige natuur en cultuur van Aosta en Piemonte, een gebied ten oosten van de Mont Blanc in noord west Italië.

Maandag 4 januari 2021

Onderwerp: "Paddenstoelen". Presentator: Henk Henczyk, Maastricht, lid van de Paddenstoelen Studiegroep Limburg (PSL) en oud-voorzitter van IVN afd. Geleen.

In deze lezing laat Henk Henczyk de aanwezigen kennis maken met het thema "Paddenstoelen in de winter". Paddenstoelen hebben niet persé de herfst nodig om te groeien; eigenlijk zijn de paddenstoelen alle seizoenen aanwezig. Een groot aantal weet de winter te trotseren en ze zijn dan ook in dit jaargetijde te bewonderen. Van de vele soorten die door Henk worden behandeld zijn natuurlijk ook de bekende houtzwammen zoals het elfenbankje en tondelzwammen die de winter met gemak overleven. Maar ook paddenstoelen die zich alleen voornamelijk laten zien van november tot april zoals de winterhoutzwam. Een bijzondere interessante lezing waarin wij kennismaken met een grote variatie aan paddenstoelen binnen de wondere wereld van deze organismen.

Maandag 1 februari 2021

Zuid-Limburg, luilekkerland voor plantenliefhebbers. Gepresenteerd door Jean Claessens en Jacques Kleyen. Zuid-Limburg is voor botanici de kers op de taart, met veel soorten planten, waaronder de begroeiing in de hellingbossen en de kalkgraslanden. Een fantastische lezing waar heel veel bijzondere planten, die elders niet voorkomen, aan de orde komen.

Maandag 1 maart 2021

Presentator Olaf Op den Kamp uit Schleiden (Eifel) met als onderwerp de prachtige natuur van het Grenspark Maas - Swalm – Nette. Tussen Susteren en Venlo

strekt zich ten weerszijden van de Nederlands-Duitse grens het Grenspark Maas-Swalm-Nette uit. Dit afwisselende gebied wordt doorsneden door de Maas en haar zijbeken Swalm, Roer, Nette en Niers. Verder liggen er uitgestrekte natuurgebieden, zoals de Meinweg en het Meerlebroek, op de steilrand tussen het hoog- en het middelterras. Voormalige militaire oefenterreinen zoals het Brachter Wald en de Grote Heide maken eveneens deel uit van dit gebied. Tijdens deze lezing is er aandacht voor een aantal natuurgebieden in het Grenspark, te weten de Krickenbecker Seen, de Wittsee, de uiterwaarden van de Niers en de Nette en de Süchtelner Höhen.

Zaterdag 24 april 2021

Bustocht, wandeldag naar het Grenspark Maas-Swalm-Nette.

Op zaterdag 24 april 2021 organiseert IVN-Elsloo weer de jaarlijkse bustocht.

Vertrek per touringcar vanaf het Dorine Verschureplein, 8.30 uur precies, niet later. Terug in Elsloo tussen 18.00 -18.30 uur. Prijs € 17,50 inclusief als voorheen en zoals gewend. Opgave vanaf 1 januari 2021 indien mogelijk het liefst per e-mail; adres mjmeulenberg01@hetnet.nl Net over de grens bij Venlo ligt een fraai natuurpark: het Grenspark Maas-Swalm-Nette. Tijdens deze bustocht bezoeken we onder leiding van Olaf Op den Kamp drie gebieden in het Grenspark. We beginnen bij de Krickenbecker Seen, een gebied met diverse meren waarop watervogels leven. Deze meren ontstonden door het wegbaggeren van turf. Hier ligt ook het voormalige jachtslot Krickenbeck. Verborgen in het bos zien we de restanten van het Grand Canal du Nord, een kanaal dat Napoleon liet graven. Al in de "Spaanse

Nederlanden” werd deze Schelde-Maas-Rijnverbinding gepland: de “Fossa Eugeniana” (1626-1629); deze werd niet afgemaakt. In de Franse tijd werd het plan opnieuw opgepakt en nooit voltooid, ofschoon gedeeltes de basis van enkele moderne kanalen vormen. Hier maken we een wandeling van circa 6 km.

Ons tweede doel is het Nettetetal waar we het Roerdompproject zullen bekijken. Hier is langs de fraai meanderende Nette een natuurgebied ontstaan met bevers; waterrallen, bijzondere vogels die leven verborgen aan oevers en dichtbegroeide rietmoerassen en bijna niet vliegen; de grote zilverreigers en allerlei soorten eenden, ganzen en zwanen. Bijzonder zijn de vele futen op de Nette. Deze wandeling is circa 3 km lang. 's Middags rijden we naar de Niers waar we een wandeling van 4 km maken. We lopen door het bos bij Klooster Wachtendonk en langs de uiterwaarden van de Niers zelf. Deze stroomt hier door een uitgestrekt vlak gebied tussen extensieve graslanden door. We sluiten de dag af met een bezoekje aan het fraaie plaatsje Wachtendonk met zijn historische huizen.

Aankondiging plastic opruimen

Frans Stassen

Op zaterdag 19 september vanaf 10 uur wordt het plastic langs de Maas opgeruimd. Uiteraard worden de richtlijnen van het RIVM gevolgd.

U kunt zich opgeven bij

Frans Stassen, f.stassen@t-mobilethuis.nl

Na aanmelding krijgt u nadere informatie.

Waarnemingen

Groene struiksnuitkever

Angélique Diris

Gewoon op een bankje zitten aan het kanaal. Kijken wat er zoal scharrelt langs je voeten. En dan ineens dit kleine pareltje van een paar millimeter groot. Een groene struiksnuitkever, algemeen voorkomend. Klein in voorkomen, maar groot in schoonheid.

Koninginnepage

Pierre Reubsæet

Een koninginnenpage, net uit de pop. De vleugels moet ze nog oppompen en de kleur wordt nog helderder. Ze heeft zeker 10 minuten op mijn hand gezeten.

Bijzondere waarnemingen in mijn weilje

Marniks Maris, Heirstraat 20, 6181 HM ELSLOO

Achter mijn huis in Elsloo heb ik een klein weilje dat ik al 14 jaar als hooiland beheer. De oppervlakte is circa 500m². Medio eind juni/begin juli en medio oktober maai ik het af met de zeis en voer ik het maaisel af. Behalve maaien en afvoeren strooi ik elk najaar wat mergelgruis over het perceeltje. De grondsoort is (zandige) löss. Het weilje ligt hoog en droog maar de grond is vrij goed vochtvasthoudend. Het is een fraai bloemrijk geheel geworden. Beeldbepalende soorten zijn Harige ratelaar, Gewone Margriet, Ruige leeuwentand, Knoopkruid, Beemdkroon en Scherpe boterbloem met enkele minder algemene soorten als Veldsalie, Agrimonie, Aardaker, Knolboterbloem, Echte sleutelbloem, Slangenkruid, Trilgras, Knolsteenbreek en Wilde marjolein. De initiële soortenrijkdom heb ik te danken aan een inheems natuurzadenmengsel van bedrijf Biodivers. Dit gaf een vliegende start maar kennelijk zijn de omstandigheden goed want de soortenrijkdom is in de loop der jaren verder gegroeid.

Onlangs viel mijn oog op twee bijzondere soorten die zich geheel spontaan gevestigd hebben: de gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*) en de Walstrobremraap (*Orobanche caryophyllacea*). De Gevlekte orchis is een zeer variabele soort uit het zeer variabele geslacht *Dactylorhiza*. De soort is door zijn variabiliteit moeilijk te onderscheiden van sommige andere soorten die bovendien gemakkelijk bastaardiseren. Honderd procent zekerheid omtrent de determinatie durf ik daarom niet te geven.

Van de Walstrobremraap durf ik dat wel. In Zuid-Limburg is de walstrobremraap een zeldzame verschijning en om die reden vermeldenswaardig. De laatste jaren

breiden Geel walstro en Glad walstro zich in mijn weilje uit en ineens is daar de verschijning van een fraai exemplaar Walstrobremraap. Half mei nam ik de soort (bloeiend) waar. Het is een plant van 37 centimeter hoog met een bloeiwijze van 17 cm. De ernaast staande Glad walstro doet vermoeden dat de Bremraap daarop parasiteert.

Gevlekte orchis

Walstrobremraap

Klein vliegend hert

Nel de Geus

Op een muur in Bunde begin juli.

Toortsen, soms lastig te determineren!

Nel de Geus / Wendy Dassen

Geregeld maak ik fietstochtjes in de omgeving en bij de Maas staan veel “gele toortsen”. Het verschil is wel te zien, maar welke bloem is van welke plant? En de bladeren van de ene plant zijn glad; van de andere meer “harig” en zacht. Er was overleg in de werkgroep die ook inventariseert. Na wat zoeken, googelen en hulp van Wendy is er duidelijkheid. Hoewel de plant geel bloeit is het een zwarte toorts en het exemplaar met de grotere bloemen de stalkaars.

Helder!

Foto's Nel de Geus

Hulp van de metselbijtjes

René Baggen

Terwijl ik in de serre bezig was om een aantal legplanken te maken, kwamen al snel de metselbijtjes die profiteerden van de gaten die ik geboord had voor de bevestiging van de planken. Ze doen hun naam wel eer aan want ze metselden echt met steentjes. Met hun voorpootjes kwamen ze een voor een aandragen met een steentje. Heel bijzonder.

Tondelzwam

Margriet Roberts

Deze wel heel grote exemplaren van de tondelzwam vond Margriet in Sittard, op de Schwienswei.

De Kroetwusj

Chris Wolthuis

We hebben het in ons verenigingsblad al vaker over de “Kroetwusj” gehad. Veldboeketten worden op Maria Hemelvaart 15 augustus tijdens de Hoogmis gezegend en als wij deze thuis ophangen op onze zolders, hopen we dat onheil ons een jaar lang bespaard zal blijven. In ons land en in Vlaanderen blijft het daarbij, maar vroeger bleef het niet alleen bij deze eeuwenoude traditie, maar was het een echte feestdag. Het is een belangrijke katholieke feestdag, die nu veelal beleefd wordt als een normale werkdag. Tot in het midden van de vorige eeuw werd het ervaren als bijna belangrijker dan Hemelvaartsdag op de tweede donderdag voor Pinksteren oftewel 40 dagen na Pasen. Een medebepalend

keerpunt, met nog meer oorzaken van andere aard, is een bijkomstigheid veroorzaakt na het sluiten van de mijnindustrie. Na het beëindigen van deze zware mijnarbeid verdween ook de beschermheilige van de mijnwerkers en werden in één adem drie feestdagen afgeschaft.

Tot begin jaren 70 waren de volgende feestdagen vrije dagen, n.l. de naamdag van de heilige Barbara, de beschermheilige van de mijnwerkers, op 4 december; Allerheiligen op 1 november en Maria Hemelvaart op 15 augustus.

In veel Europese landen is Maria Hemelvaart nog steeds een officiële feestdag en ook een vrije dag. Om er een paar te noemen b.v. in de aan ons grenzende landen België en Duitsland. Verder is 15 augustus ook in Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal, Polen, Griekenland, Luxemburg, Zwitserland en Oostenrijk een zondag.

Velen onder ons zullen ongetwijfeld wel eens op 15 augustus in Italië zijn geweest en het onderstaande herkennen. In Italië staan er voor de panifici (banketbakkers) en andere winkels een lange rij voor het halen van allerlei lekkere spullen. De Italianen vieren op 15 augustus Ferragosto, het Italiaans voor Maria Hemelvaart. Iedereen is vrij en het is om in hedendaagse termen te spreken een volledige "lock-down" maar niet zo'n akelelijke als wij die nu hebben ervaren en van geheel andere aard. Nee, er wordt volop feest gevierd. Vaak wordt er een picknick langs een rivier of een meer georganiseerd. In dorpen, maar ook in steden, worden lange tafels opgesteld voorzien van smakelijke spijs en drank. De Italianen gaan op 15 augustus ook veel bij elkaar op bezoek en velen trekken in processie door dorp of stad waarbij Maria het middelpunt van de verering is. Dit

alles wordt met veel Kroetwusj-bloemen opgesierd, ja zelfs in prachtige creaties uitgevoerd. Maar bovenal is Ferragosto met familie en vrienden een feestdag die uitbundig wordt gevierd.

Hopelijk houdt de traditie van het Kroetwusj plukken nog lang stand in Elsloo. De twee foto's tonen de enthousiaste vrijwilligers van de tuinwerkgroep die de kroetwusjen hebben geplukt en samengesteld en op de andere foto Dily Sniekers met Ria van Hees die de kroetwusjen in ontvangst hebben genomen en de kerk zoals gewoonlijk van mooie bloemen voorzien.

De kroetwusjen in de kerk

*Het samenstellen van de kroetwusj
Foto: Jo Verleng*

Jaarprogramma excursiewerkgroep 2020

Zaterdag 7 november

Natuurwerkdag

Zondag 27 december

Winterwandeling

Vertrek: kasteeltoren Elsloo 13.30u.

Alle geplande activiteiten gaan vooralsnog niet door i.v.m. de coronacrisis. Mocht er verandering komen in de situatie, raden wij u aan de website te raadplegen.

Rectificatie foto

Helaas is er in ons vorige nummer een vergissing gemaakt. Bij een foto op bl. 28, die hoort bij de tekst op bl. 27, staat dat het een kolibrievlinder is. Het is echter ook een wolzwever. René Baggen wees ons erop. Het verschil zit vooral in de vleugels. Hieronder een foto van een kolibrievlinder. Deze is zo snel dat hij niet helemaal scherp op de foto staat...

Foto: Pierre Reubsaet

Jaarprogramma 2020 Vogelwerkgroep de Wouw IVN Elsloo

Ook voor deze data raden wij u aan de website te raadplegen.

Zaterdag 3 oktober 2020

Landelijke Birdwatch-telling in het buitengebied van Meers

Vertrek om 9.00 uur bij de kleine poel naast het voetbalterrein van Meers

Zondag 18 oktober 2020

Wandeling o.l.v. de Vogelwerkgroep in de Maasband

Vertrek om 9.00 uur bij de kleine poel naast het voetbalterrein van Meers

Zondag 15 november 2020

Wandeling o.l.v. de Vogelwerkgroep bij de grindgaten van Meers

Vertrek om 9.00 uur bij de Fanfarezaal in Meers (bij de Witte Börstel)

Woensdag 16 december 2020

Punt-Transect-Tellingproject (PTT)

Vertrek om 9.00 uur bij de kasteeltoren en de Botanische Tuin in Elsloo

Uiteraard worden de richtlijnen van het RIVM bij alle activiteiten gevolgd.

Voor het geval dat...

Provinciaal milieuklachtennummer
(dag en nacht bereikbaar) 043-3617070

Stichting Klachtentelefoon Luchtverkeer
Zuid-Limburg
Bel bij overlast vliegtuiglawaai
M.A.A. en AWAC's 043-3652020
Bereikbaar ma t/m vrij 9.00-14.00 uur.
Buiten deze tijden inspreken op
antwoordapparaat (zelfde telefoonnummer)

Dierenambulances

Dierenambulance Zuidwest Limburg	0900-4433224
Dierenambulance Geleen e.o.	0900-7009000
Dierenambulance centraal Limburg	0900-7009000
Dassenwerkgroep Zuid-Limburg	045-5443738

Bij de Belgische burens komt het Natuurhulpcentrum in actie als er dieren in nood zijn.

Dit centrum is gelegen aan de Industrierweg zuid nr. 2051 te 3660 Opglabbeek.

Tel. + 32 (0) 89 / 85 49 06

e-mail: info@natuurhulpcentrum.be

website: www.natuurhulpcentrum.be

De Groene Brigade: tel. 043 – 3 61 70 70

Voor Limburg zuid (Heuvelland) zijn de heren Huub Vink, Gerrit Lenting en Miel Lemaire.

Meldingen kunnen óók worden doorgegeven via e-mail:

groenebrigade@prvlimburg.nl

IVN gebouw 046 – 4234826

